

ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА

УДК 004.056.5

DOI <https://doi.org/10.32850/2414-4207.2019-9.01>

ПРАВОВА ОЦІНКА ДІЙ НАД КОМП'ЮТЕРНОЮ ІНФОРМАЦІЄЮ З ОБМЕЖЕНИМ ДОСТУПОМ

Бараненко Роман Васильович,
кандидат технічних наук, доцент,
професор кафедри професійних
та спеціальних дисциплін
(Херсонський факультет
Одеського державного університету
внутрішніх справ,
м. Херсон, Україна)

У роботі проаналізовано терміни «інформація», «комп'ютерна інформація», «конфіденційна інформація», «персональні дані», «інформація про особу», види інформації відповідно до положень чинного національного законодавства. Надано відповідну правову оцінку посяганням на інформацію.

Розглянуто види інформації з обмеженим доступом відповідно до Закону України «Про інформацію». Розглянуто особливості зберігання персональних даних у відповідних базах, які є різновидом електронних інформаційних ресурсів, та картотеках. Надано визначення інформаційних ресурсів та наведено їх види.

Розглянуто поняття несанкціонованого збуту інформації з обмеженим доступом та шляхи його реалізації, несанкціонованого поширення інформації з обмеженим доступом.

Проаналізовано види відповідальності у разі несанкціонованого доступу сторонніх осіб до персональних даних та їх розповсюдження або збуту шляхом заволодіння через електронні інформаційні ресурси.

Проаналізовано статистику вчинення комп'ютерних злочинів, предметом яких є інформація з обмеженим доступом, в Україні за останні роки та їх склад. Наведено відповідні приклади із судової практики.

Ключові слова: інформація, комп'ютерна інформація, конфіденційна інформація, персональні дані, несанкціоновані збут та розповсюдження інформації з обмеженим доступом.

**LEGAL ASSESSMENT OF ACTIONS
ON COMPUTER INFORMATION
WITH RESTRICTED ACCESS**

Baranenko Roman Vasilyovich,
Candidate of Technical Sciences,
Assistant Professor,
Professor of Department
of Professional and Special Disciplines,
(Kherson Faculty
of Odessa State University
of Internal Affairs, Kherson, Ukraine)

The widespread adoption of information technology has also led to the emergence of new types of encroachment, including on public relations in the information field.

The paper analyzes the terms "information", "computer information", "confidential information", "personal data", "personal information", types of information in accordance with the provisions of the current national legislation. An appropriate legal evaluation of the encroachment on the information has been provided.

The computer information is the subject of crimes under Chapter XVI of the Criminal Code of Ukraine.

The types of information with restricted access are considered in accordance with the Law of Ukraine "On Information".

The category of personal data of the person as the subject of encroachment is of particular interest. In accordance with the Law of Ukraine "On Protection of Personal Data" the question was considered: whether personal data of a person is confidential information.

The features of storage of personal data in relevant databases, which are a variety of electronic information resources, and filing cabinets, are considered. Definitions of information resources and their types are given.

Among the crimes in the use of electronic computers (computers), systems and computer networks and telecommunication networks ("computer crimes"), there are the crimes under Art. 361-2 of the Criminal Code of Ukraine: unauthorized sale or distribution of information with restricted access stored in electronic computers (PCs), automated systems, computer networks or on media of such information.

Restricted information stored on computers, computer networks or on such media, created and protected under applicable law, is the subject of such offenses.

The concept of unauthorized sale of information with restricted access and ways of its realization, unauthorized distribution of information with restricted access are considered.

The types of liability for unauthorized access of third parties to personal data and their distribution or sale through seizure through electronic information resources are analyzed.

The statistics on the commission of computer crimes in Ukraine in recent years and their composition, the subject of which is information with limited access, are analyzed. Relevant case law examples are provided.

Key words: information, confidential information, personal data, unauthorized marketing and distribution of restricted information.

Вступ і постановка задачі. Інформаційні суспільні відносини стрімко розвиваються, постійно зростають їх кількісні характеристики, змінюються якісні. Інформатизація та комп'ютеризація привели до збільшення цінної інформації, яка оброблюється в автоматизованих системах, від якості, достовірності й оперативності одержання

якої залежить більшість важливих рішень, що приймаються на різних рівнях – від глави держави до громадянина [1, с. 3].

Масштабний розвиток сучасного інформаційного простору ставить перед людиною проблему захисту приватної сфери її життя, призводить до необхідності обмеження доступу до неї. Ступінь забезпечення захисту персональних даних своїх громадян визначає можливість держави бути гарантом їхніх конституційних та інших прав і свобод.

Крім позитивних соціальних наслідків, широке впровадження інформаційних технологій спричинило також появу певних деструктивних явищ. При цьому їх небезпечність визначається важливістю суспільних процесів в інформаційній сфері, які постійно зростають. Тому можна стверджувати, що очевидною є необхідність правового регулювання й охорони інформаційної сфери [2, с. 8].

Аналіз попередніх досліджень. Дослідженням інформації як явища правової дійсності займалися такі вчені, як: І. Арістова, В. Залізник, Б. Кормич, В. Лукашевич, Ю. Мосенко, Д. Шпенюв та інші. До проблеми захисту права на інформацію неодноразово звертались у своїх дослідженнях О. Бандурка, В. Гаращук, Т. Коломоець, О. Кузьменко, Р. Мельник та інші. Питанням захисту персональних даних присвячено багато різнопланових праць вітчизняних дослідників І. Арістової, Ю. Батурина, В. Брижка, А. Марущака, В. Ліпкана, О. Сосніна, М. Швеця та ін. Окремі питання кримінально-правової охорони інформаційних суспільних відносин розглядали в своїх роботах Д. Азаров, П. Біленчук, В. Вехов, В. Гавловський, В. Горбулін, М. Карчевський, Н. Савінова та інші.

Проте низка важливих питань у сфері забезпечення захисту інформації та протидії комп'ютерній злочинності залишилися без достатньої уваги дослідників.

Метою роботи є аналіз термінів «інформація», «комп'ютерна інформація», «персональні дані», видів інформації відповідно до положень чинного національного законодавства та надання відповідної правової оцінки посяганням на інформацію.

Основний матеріал. Більшість складів злочинів у сфері використання ЕОМ (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку (далі – комп'ютерні злочини) є матеріальними, а тому виявляються за наслідками. Отже, під час кваліфікації цих злочинів та їх відмежування від суміжних складів злочинів необхідно оцінювати розмір та характер заподіяної шкоди з точки зору характеристики її предмета [3].

Предметом злочинів, передбачених розділом XVI Кримінального кодексу України, є: 1) електронно-обчислювальні машини (комп'ютери); 2) автоматизовані системи; 3) комп'ютерні мережі; 4) мережі електрозв'язку; 5) комп'ютерна інформація; 6) інформація, що передається мережами електрозв'язку [4].

Перш ніж приступити до кримінально-правового аналізу статей, встановлених розділом XVI КК України, необхідно визначити: що таке комп'ютерна інформація.

Взагалі термін «інформація» походить від латинського “informatio” – роз'яснення, повідомлення, викладення [5, с. 201]. Він має кілька визначень. Одне з них: інформація – відомості про навколишній світ, що підвищують рівень поінформованості людини про об'єкти, процеси і явища [6, с. 100.]. У широкому змісті «інформація» – це відображення реального світу; у вузькому змісті «інформація» – це будь-які відомості, які є об'єктом зберігання, передавання та перетворення [7].

Законодавче визначення інформації закріплене в ст. 1 Закону України «Про інформацію» [8]: інформація – будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді. Відповідно до ст. 4 цього Закону інформація є об'єктом інформаційних відносин, суб'єктами яких є фізичні та юридичні

особи, об'єднання громадян та суб'єкти владних повноважень. Хоча відповідно до Закону України «Про телекомунікації» [9] інформація визначається як відомості, подані у вигляді сигналів, знаків, звуків, рухомих або нерухомих зображень чи в інший спосіб.

Інформація, не будучи чимось самостійним, абсолютним, має інформаційний характер тільки стосовно системи, яка сприймає інформацію. У цьому полягає основна відмінність інформації від інших предметів суспільних відносин [10, с. 15].

С.І. Семілетов, наприклад, під інформацією розуміє будь-які знання, відомості або дані, що є об'єктом суспільних правовідносин, обіг яких визначається встановленою законодавством процедурою [11, с. 68]. В.Г. Лукашевич розглядає інформацію як різні відомості про навколишній світ, які одержує матеріальна підсистема під час її взаємодії з навколишнім середовищем [12, с. 265]. О.А. Гаврилов визначає інформацію як дані, використані та подані у формі, придатній для передачі та обробки [13, с. 2]. Між тим Б.А. Кормич під інформацією розуміє дані, які були організовані в такій формі та документовані або передані таким чином, що можуть бути сприйнятими іншою особою [14, с. 45].

Тобто більшість учених під інформацією розуміють відомості або дані.

Слід зазначити, що комп'ютерна інформація не є окремим видом інформації, вона є формою зберігання статистичної, масової, правової, соціологічної інформації, інформації довідково-енциклопедичного характеру, інформації про діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування, наукової, технічної та іншої інформації на носіях комп'ютерної інформації.

Згідно із Законом України «Про інформацію» [8] видами інформації з обмеженим доступом є [15, с. 28]:

- конфіденційна – інформація про фізичну особу, а також інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень. Конфіденційна інформація може поширюватися за бажанням (згодою) відповідної особи у визначеному нею порядку відповідно до передбачених нею умов, а також в інших випадках, визначених законом;

- таємна інформація – інформація, доступ до якої обмежується, розголошення якої може завдати шкоди особі, суспільству і державі. Таємною визнається інформація, яка містить державну, професійну, банківську таємницю, таємницю слідства та іншу передбачену законом таємницю;

- до службової може належати така інформація: 1) що міститься в документах суб'єктів владних повноважень, які становлять внутрішню службову кореспонденцію, доповідні записки, рекомендації, якщо вони пов'язані з розробкою напряму діяльності установи або здійсненням контрольних, наглядових функцій органами державної влади, процесом прийняття рішень і передують публічному обговоренню та/або прийняттю рішень; 2) зібрана в процесі оперативно-розшукової, контррозв'язальної діяльності, у сфері оборони країни, яку не віднесено до державної таємниці. Документам, що містять інформацію, яка становить службову інформацію, присвоюється гриф «для службового користування».

Для збереження інформації, що є власністю держави і перебуває в користуванні органів державної влади чи органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій усіх форм власності, може бути відповідно до закону встановлено обмежений доступ, тобто надано статус конфіденційної [15, с. 41].

У зв'язку з цим інтерес викликає категорія персональних даних особи як предмета посягання, які А.І. Марущак розглядає як «конфіденційну інформацію про особу» [10].

Проте конфіденційними персональні дані можуть вважатися на підставі закону чи за бажанням самої особи (ч. 1 ст. 5 Закону України «Про захист персональних даних»). Отже, виникає питання: чи слід ототожнювати персональні дані з конфіденційними?

Згідно зі ст. 2 Закону України «Про захист персональних даних», під персональними даними розуміються «відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована» [16].

Суб'єктом персональних даних визнається фізична особа, персональні дані якої обробляються. Отже, персональні дані можуть належати тільки людині. Володільцем персональних даних, згідно із зазначеним законом, є фізична або юридична особа, яка визначає мету обробки персональних даних, встановлює склад цих даних та процедури їх обробки, якщо інше не визначено законом [16].

Під час класифікації персональних даних особливу увагу слід приділяти біометричним даним, тобто даним про фізіологічні особливості людини, на основі яких її можна ідентифікувати (вага, зріст, група крові, відбитки пальців, цифровий образ особи, сітківка ока тощо). Саме біометрична інформація є одним з «найпотужніших» ідентифікаторів [17].

Тобто інформація про фізичну особу в будь-якому вигляді, відображена на будь-яких носіях, за допомогою якої може бути ідентифікована відповідна особа, є персональними даними [15, с. 49].

Так, у Законі «Про інформацію» [8] вказано, що до конфіденційної інформації про фізичну особу належать, зокрема, дані про її національність, освіту, сімейний стан, релігійні переконання, стан здоров'я, а також адресу, дату та місце народження.

Персональні дані зберігаються володільцем персональних даних у відповідних базах, які є різновидом електронних інформаційних ресурсів, та картотеках.

Інформаційні ресурси являють собою організовану сукупність інформаційних продуктів певного призначення, що необхідні для забезпечення інформаційних потреб громадян, суспільства, держави у певній сфері життя чи діяльності [18, с. 86]. Законодавством визначено інформаційні ресурси як сукупність документів у інформаційних системах (бібліотеках, архівах, банках даних тощо) [19].

З сукупності інформаційних ресурсів виділяють електронні – інформаційні ресурси, що розміщені в електронних базах або банках даних, у комп'ютерних системах, системах автоматизованої обробки і передачі даних [20, с. 137].

Поняття «база персональних даних» визначене абз. 2 ст. 2 Закону України «Про захист персональних даних» [16], відповідно до якого база персональних даних – іменована сукупність упорядкованих персональних даних в електронній формі та/або у формі картотек персональних даних. З огляду на це база персональних даних є упорядкованою сукупністю логічно пов'язаних даних про фізичних осіб:

- що зберігаються та обробляються відповідним програмним забезпеченням, є базою персональних даних в електронній формі;
- що зберігаються та обробляються на паперових носіях інформації, є базою персональних даних у формі картотек.

Картотекою персональних даних є будь-який структурований масив персональних даних, що є доступним з визначеними критеріями, незалежно від того, чи є такий масив централізованим, децентралізованим або розділеним на функціональних або географічних засадах. Такі дані мають бути структуровані за визначеними критеріями, що стосуються фізичних осіб, щоб забезпечити легкий доступ до відповідних персональних даних [15, с. 48].

Тому база персональних даних у разі її представлення в електронній формі може вважатися різновидом електронних інформаційних ресурсів.

Середзлочинів у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку («комп'ютерні злочини») особливий інтерес у цьому контексті являють злочини, передбачені ст. 361-2 КК Укра-

їни: несанкціоновані збут або розповсюдження інформації з обмеженим доступом, яка зберігається в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або на носіях такої інформації [21].

Такі злочини є злочинами з формальним складом і тому вважаються закінченими з моменту вчинення суспільно небезпечних дій, зазначених у законі.

Предметом таких злочинів є саме інформація з обмеженим доступом, яка зберігається в ЕОМ, АС, комп'ютерних мережах або на носіях такої інформації, створена та захищена відповідно до чинного законодавства.

Несанкціонований збут інформації з обмеженим доступом, яка зберігається в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або на носіях такої інформації – умисне, без дозволу власника, як платне, так і безоплатне відчуження інформації іншій особі. Такі дії можуть бути вчинені у формі продажу, дарування, тощо і з правової точки зору являють собою недійсні угоди.

Несанкціонований збут інформації з обмеженим доступом для задоволення інформаційних потреб сторонніх осіб може здійснюватися шляхом:

- передачі носія інформації;
- пересилання інформації каналами зв'язку;
- надання доступу до інформації і змоги користуватися нею [22].

Несанкціоноване розповсюдження інформації з обмеженим доступом, яка зберігається в ЕОМ (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або на носіях такої інформації – умисне, без дозволу власника інформації, надання доступу до відтвореної у будь-якій матеріальній формі інформації, у тому числі мережевими та іншими способами, а також шляхом продажу, прокату, здачі в оренду, надання у борг.

Відтворення інформації – виготовлення одного або декількох екземплярів інформації (даних або програм) у будь-якій матеріальній формі, а також запис їх у оперативну пам'ять ЕОМ.

Суб'єкт злочину загальний, це фізична, осудна особа, яка досягла шістнадцятирічного віку. Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом. Інтелектуальний момент такого умислу полягає в тому, що винна особа усвідомлює той факт, що інформація, яка нею несанкціоновано збувається або розповсюджується, є з обмеженим доступом, а вольовий момент у тому, що особа усвідомлює суспільно небезпечний характер цього діяння, і бажає вчинити таке діяння.

З боку цивільного законодавства у разі несанкціонованого доступу сторонніх осіб до персональних даних та їх розповсюдження або збуту відбувається порушення права власності на інформацію шляхом заволодіння через електронні інформаційні ресурси.

Проте порушення порядку обліку, зберігання і використання документів та інших носіїв інформації, що містять конфіденційну інформацію, яка є власністю держави, що призвело до розголошення такої інформації, визнається адміністративним правопорушенням. Як і здійснення незаконного доступу до інформації, яка зберігається, обробляється чи передається в інформаційно-комунікаційних (автоматизованих) системах [15, с. 50].

Специфічною є регламентація порядку доступу до персональних даних третіх осіб відповідно до Закону України «Про захист персональних даних» від 01 червня 2010 р. (далі – Закон від 01 червня 2010 р.) [16]. Стаття 14 зазначеного Закону диференціює поняття доступу та поширення (передачу) даних третім особам. Згідно зі ст. 16 Закону від 01 червня 2010 р. доступ до даних базується на принципі «запит-відповідь». Якщо ж оприлюднення чи поширення відбулося без запиту, то такі дії не є «доступом».

Тут Закон від 01 червня 2010 р. термінологічно не співпадає з міжнародними документами, де доступ асоціюється виключно з правом самого суб'єкта персональних даних. Коли ж йдеться про отримання персональних даних третіми особами, таке може характеризуватися як розкриття (*disclosure* – у межах однієї країни), передача (*transfer* – транскордонна передача даних), поширення (*dissemination*). Фактично будь-яке протизаконне поширення, оприлюднення чи передача даних третім особам становить правопорушення, за яке винні мають нести відповідальність [23, с. 84].

Тому вчинення дій, предметом посягання яких є персональні дані, які внаслідок недодержання володільцем встановленого законодавством порядку захисту персональних даних призвели до незаконного доступу до них сторонніх осіб або порушення прав суб'єкта персональних даних, та які за допомогою доступу до даних сторонніх підпали під несанкціонований збут або розповсюдження в мережі Інтернет чи за допомогою будь-яких інших носіїв інформації, підпадають під кримінальну, адміністративну та цивільно-правову відповідальність.

Цивільно-правова відповідальність має значною мірою компенсацийний (правовідновлювальний) характер. Оскільки Цивільний кодекс України відносить право на інформацію до особистих немайнових прав юридичної особи, а також до особистих немайнових прав, що забезпечують соціальне буття фізичної особи [10, с. 22], то суб'єкт персональних даних у такому разі може вимагати відшкодування майнової та моральної (немайнової) шкоди відповідно до положень ст. 280 Цивільного кодексу України [24].

Володільць персональних даних підлягає притягненню до адміністративної відповідальності відповідно до приписів ч. 4 ст. 188-39 КУпАП [25]: громадяни, посадові особи, фізичні особи-підприємці притягуються до адміністративної відповідальності за недодержання порядку захисту персональних даних, що призвело до незаконного доступу до них або порушення прав суб'єкта персональних даних.

Важливим є саме причинно-наслідковий зв'язок між однією (чи кількома) з цих дій і порушенням прав суб'єкта персональних даних, несанкціонованим доступом до них.

Дії сторонніх осіб, які містять ознаки злочину, передбаченого ст. 361-2 КК України, а саме несанкціонований збут або розповсюдження інформації з обмеженим доступом – персональних даних, підпадають під кримінальну відповідальність за вказаною статтею Кримінального кодексу України.

Статистику скоєння злочинів, передбачених ст. 361-2 КК України «несанкціоновані збут або розповсюдження інформації з обмеженим доступом, яка зберігається в ЕОМ (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або на носіях такої інформації», за останні п'ять років наведено в табл. 1 [26].

Розповсюдження комп'ютерної інформації з обмеженим доступом може здійснюватися також шляхом розміщення певних відомостей на загальнодоступному інформаційному ресурсі в мережі Інтернет.

Так, вироком Каховського міськрайонного суду Херсонської області від 5 липня 2010 р. у справі № 1-316/10 було засуджено особу, котра, не маючи дозволу ВАТ «Укртелеком», розмістила на сайті відомості щодо абонентів відповідної телефонної мережі, які мешкають у м. Каховка та Каховському районі Херсонської області [27].

У провадженні Бориспільського міськрайонного суду Київської області перебуває обвинувальний акт стосовно особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, встановлене ч. 1 ст. 361-2 КК України. Особа обвинувачується у несанкціонованому збуті та розповсюдженні інформації з обмеженим доступом, яка зберігається в автоматизованій підсистемі «Ризик» Інформаційно-телекомунікаційної системи прикордонного контролю «Гарт-1» Державної прикордонної служби України, створеної та захищеної відповідно до чинного законодавства [28].

Таблиця 1

Статистика скоєння злочинів, передбачених ст. 361-2 КК України, за останні п'ять років

Роки	Обліковано кримінальних правопорушень	Кримінальні правопорушення, у яких особам вручено повідомлення про підозру	Кримінальні правопорушення, за якими провадження направлені до суду		Кримінальні правопорушення, у яких провадження закрито	Кримінальні правопорушення, у яких на кінець звітного періоду рішення не прийнято (про закінчення або зупинення)
			з обвинувальним актом	з клопотанням про звільнення від кримінальної відповідальності		
2015	55	42	41	0	7	14
2016	21	10	9	0	2	12
2017	54	43	0	43	4	4
2018	38	20	0	20	0	12
2019 (по 30.06)	26	15	0	10	5	2

Висновки. Проаналізовано терміни «інформація», «комп'ютерна інформація», «персональні дані», види інформації відповідно до положень чинного національного законодавства. Розглянуто види юридичної відповідальності за посягання на інформацію з обмеженим доступом. Надано правову оцінку посяганням на інформацію. Проаналізовано склад комп'ютерних злочинів, предметом яких є інформація з обмеженим доступом, в Україні, а також статистичні дані про їх вчинення за останні п'ять років на території України. Наведено відповідні приклади з судової практики.

Список використаних джерел:

1. Юдін О.К., Богуш В.М. Інформаційна безпека держави : навчальний посібник. Харків : Консум, 2005. 576 с.
2. Карчевський М.В. Кримінально-правова охорона інформаційної безпеки України : монографія. Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2012. 528 с.
3. Васильєв А.А., Пашнев Д.В. Особливості кваліфікації злочинів у сфері використання ЕОМ (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2013. № 5. С. 34–42.
4. Злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку : конспект лекцій. *Вебсайт*. URL: http://dipplus.com.ua/metodichn-vkazvki/news_post/zlochini-u-sferi-vikoristannya-yelektronno-obchislyvalnikh-mashin-komp-yuteriv-sistem-ta-komp-yuternikh-merezh-i-merezh-yelektrozv-yazku (дата звернення: 25.07.2019).
5. Словарь иностранных слов. 14 изд., испр. Москва : Рус. яз., 1987. 608 с.
6. Ходаков В.Є., Пилипенко М.В., Соколова Н.А. Вступ до комп'ютерних наук : навчальний посібник для вузів. Київ : ЦНЛ, 2005. 496 с.
7. Элементы технической кибернетики. Терминология. Москва : Наука, 1968. 52 с.
8. Про інформацію : Закон України від 2 жовтня 1992 р. № 2657-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 48. Ст. 650.

9. Про телекомунікації : Закон України від 18 листопада 2003 № 1280-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 12. Ст. 155.
10. Марущак А.І. Інформаційне право: доступ до інформації : навчальний посібник. Київ : КНТ, 2007. 535 с.
11. Семилетов С.И. Информация как особый нематериальный объект права. *Государство и право*. 2000. № 5. С. 67–74.
12. Лукашевич В.Г. До визначення поняття «інформація», що вживається в сучасному юридичному обігу. *Вісник Запорізького юридичного інституту*. 1998. №3. С. 263–268.
13. Гаврилов О.А. Курс правовой информатики : учебник для вузов. Москва : Изд-во НОРМА-ИНФРА-М, 2000. 432 с.
14. Кормиш Б.А. Організаційно-правові основи політики інформаційної безпеки України : дис. д-ра юрид. наук : 12.00.07. Національний університет внутрішніх справ, Харків, 2004. 427 с.
15. Довжук І.В. Захист інформації : навчально-методичний посібник. Переяслав-Хмельницький : Домбровська Я.М., 2018. 274 с.
16. Про захист персональних даних : Закон України від 01 червня 2010 р. № 2297-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 34. Ст. 481.
17. Волоसेцький В.О. Іноземний досвід правового регулювання захисту персональних даних. *International Scientific Journal*. URL: <http://www.inter-nauka.com> (дата звернення: 25.07.2019).
18. Інформаційне суспільство. Дефініції : людина, її права, інформація, інформатика, інформатизація, телекомунікації, інтелектуальна власність, ліцензування, сертифікація, економіка, ринок, юриспруденція. / В.М. Брижко, О.М. Гальченко, В.С. Цимбалюк та ін.; за ред. Р.А. Калужного та М.Я. Швеця. Київ : «Інтеграл», 2002. 220 с.
19. Про Національну програму інформатизації : Закон України від 4 лютого 1998 р. № 74/98-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 27–28. Ст. 181.
20. Брижко В.М., Швець М.Я. Інформаційне право: нормативні та методологічні засади упорядкування інформаційних відносин : монографія. Київ : НДЦПІ АПРН України, 2009. 290 с.
21. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст. 131.
22. Новий коментар Розділу XVI «Злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електронного зв'язку». URL: http://www.crime-research.ru/criminal_code (дата звернення: 31.07.2019).
23. Олійник В.-А. Правова регламентація захисту персональних даних у цільовому маркетингу : пояснювальна записка до дипломного проекту (магістерської роботи). Львів, 2018. 124 с.
24. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV (зі змінами). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40. Ст. 356.
25. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. № 8073-X (зі змінами). *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1984. № 51. Ст. 1122.
26. Генеральна прокуратура України : офіційний сайт. Статистична інформація про стан злочинності та результати прокурорсько-слідчої діяльності. URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/statinfo.html> (дата звернення: 31.07.2019).
27. ЛІГА:ЗАКОН : інформаційно-правова система. Каховський міськрайонний суд. Вирок від 05.07.2010 р. № 1-316/10. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/V030688> (дата звернення: 31.07.2019).
28. Судова влада України : вебсайт. URL: <https://court.gov.ua/archive/562369> (дата звернення: 31.07.2019).